

Kutu 2.2

Firma Görüşmelerinden Elde Edilen Bulgular

TCMB bünyesinde, reel sektör firmaları ile yapılan yüz yüze görüşmelere dayanan "Reel Sektöre İktisadi Mercek" adı altında çalışmalar yürütülmektedir.¹ Bu kutuda, son çeyrekte yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular özetlenmektedir.

Görüşmeler son çeyrekte iktisadi faaliyetteki olumlu seyrin devam ettiğini göstermekle birlikte, önceki çeyreğe göre bir ivme kaybı olduğuna işaret etmektedir. Dış talepte gözlenen canlanma üretim faaliyetlerine olumlu yansırken, tedarik sorunları ve yurt içi satışlardaki ivme kaybı üretim artışını sınırlandıran faktörler olarak öne çıkmaktadır.

Tüketicilerin fiyat hassasiyetinin belirginleştiği ve yıl sonu kampanyalarının önceki yıllara kıyasla zayıf seyrettiği yaygın olarak ifade edilmiştir. Bu çerçevede, dayanıksız ve yarı dayanıklı mal grupları zayıflama eğiliminin öne çıktığı sektörler olmuştur. Dayanıklı mal grubu tarafında ise, uzun dönem ortalamalara göre bakıldığında üçüncü çeyrekteki açılmanın ardından yavaş seyreden beyaz eşya talebi, dördüncü çeyrekte artış göstermiştir. Salgın nedeniyle artan bireysel araç kullanma eğiliminin yıl boyunca otomobil talebini canlı tuttuğu, bu talebin son çeyrekte bir miktar daha güçlendiği ancak süregelen çip sıkıntısı kaynaklı tedarik sorunları nedeniyle talebin önemli bir kısmının karşılanamadığı ifade edilmiştir. Konut sektöründe yüksek fiyatlar sebebiyle zayıf seyreden satışlar ise, bu dönemde yatırım amaçlı ve yabancı yerleşiklere yapılan satışlarla desteklenmiştir.

İhracatın, son çeyrekte önceki dönemlere paralel canlı görünümünü koruduğu gözlenmiştir. Salgın döneminde Türkiye'ye yönelen talebin sürmesi, firmaların pazar çeşitlendirmesine giderek talep kaynaklı riski dağıtması ve döviz kuru gelişmeleri ihracatı desteklemeye devam eden faktörler olarak öne çıkarılmıştır. Söz konusu seyrin, başta tekstil, hazır giyim, ana metal ve beyaz eşya olmak üzere ana ihracatçı sektörlerde daha belirgin olduğu gözlenmiştir. Diğer taraftan, otomotivde çip tedarikindeki sorunların devam etmesi nedeniyle üretimde yaşanan aksamaların ana sanayi ve ana sanayi için üretim yapan yan sanayi firmalarının ihracatını olumsuz etkilediği belirtilmiştir. 2022 yılının ilk çeyreğinde ihracatı destekleyen unsurların süreceği öngörülmekle birlikte küresel enflasyondaki yükseliş, yeni varyantlarla ilerleyen salgına bağlı olası kapanma ve alınacak diğer önlemler önemli risk faktörleri olarak dile getirilmiştir.

Güçlü dış talep üretim faaliyetlerini desteklerken, devam eden tedarik sorunlarının ve yurt içi satışlardaki ivme kaybının üretim artışını sınırlandırdığı görülmüştür. Tedarik sıkıntılarının daha belirgin olarak hissedildiği sektörler, otomotiv, inşaat yan sanayi, mobilya, kimya ve ana metal sanayiidir. Görüşülen firmalarca önümüzdeki dönemde üretim faaliyetlerinin son çeyreğe paralel devam etmesi, ihracata ilişkin beklentilerin üretim faaliyetlerine olumlu yansması beklenmektedir.

Yılın son çeyreğinde, ağırlıklı iç piyasaya yönelik çalışan firmaların gelecek on iki aylık döneme ilişkin yatırım duruşlarının önceki çeyreğe göre daha ihtiyatlı olduğu gözlenmiştir. İhracatçı firmaların ise yatırım duruşu çeyrek genelinde olumlu görünümünü korumuştur. Yatırım duruşları arasındaki söz konusu farklılaşma, firmaların önümüzdeki döneme ilişkin istihdam planlarına da yansımıştır.

Firmaların finansman ihtiyaçlarındaki yükselişin son çeyrekte devam ettiği gözlenmiştir. Söz konusu artışın temelinde girdi maliyetlerinin neden olduğu işletme sermayesi ihtiyacının yattığı belirtilmiştir. Alacak ve borç ödeme sürelerindeki vade uyumsuzluğunun işletme sermayesi ihtiyacını arttıran bir diğer önemli etken olduğu aktarılmıştır.

Firmaların yönetmek zorunda oldukları maliyetlerin yılın son çeyreğinde belirgin bir şekilde arttığı görülmüştür. Bu durumda hammadde, enerji, tedarik maliyetleri ile döviz kuru gelişmeleri belirleyici etkenler olmuştur.

¹ Bu çalışmanın temel amacı; farklı sektörlerdeki firmalarla görüşmeler yaparak dönemsel üretim, yurt içi ve yurt dışı satış, yatırım, istihdam, kredi koşulları, maliyet ve fiyat gelişmelerine ilişkin zamanlı bilgi edinmek, iktisadi faaliyeti yakından takip etmek ve TCMB ile reel sektör temsilcileri arasındaki iletişimi geliştirmek olarak belirlenmiştir. Görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular, para politikası kararları için nitelikli ve zamanlı bir bilgi kaynağı oluşturmaktadır. Görüşmeler sektörel, bölgesel ve ölçek düzeyinde toplam iktisadi faaliyet içindeki ağırlıkları dikkate alınarak oluşturulan örneklem çerçevesinde imalat sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerindeki firmalar ile gerçekleştirilmektedir. Bu çalışma, firma görüşmeleri esas alınarak yapılan değerlendirme ve çıkarımları içermekte olup, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının görüşlerini yansıtmamaktadır. Elde edilen bilgi ve bulgular daha sonra yayımlanacak resmi istatistik, bilgi ve bulgularla farklılık gösterebilir.